УДК 332.28:639.1.052/053

Державне регулювання реалізацією сервітутів на оренду мисливських угідь у Галичині: історико-правовий аспект

Лоїк Г.К.

Завідувач кафедри земельного кадастру, професор національного університету біоресурсів і природокористування України

Проців О.Р.

Аспірант Львівського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України

Розглянуто правове та соціально-економічне значення надання сервітутів та оренди мисливських угідь для права ведення полювання. Дані пропозиції для правового регулювання користування сервітутами в мисливському господарстві та полюванні в Україні.

Historical excursus to realization of servitudes to the lease of hunting objects of area of economic significance

Loyik G.K.

Head of the department of land cadastre, proffesor of the National University of Bioresources and management of nature of Ukraine

Protsiv O.R.

Postgraduate student of Lviv Regional Institute of the State Administration of the National Academy of the State Administration by President of Ukraine

It was examined law and social-economic meaning of concession the servitudes and lease of hunting objects of area of economic significance for the right of conducting hunting. It was given some offers for the law regulation of using the servitudes in the hunting economy and shooting in Ukraine.

Key words: servitudes, lease, hunting objects, hunting, hunting area.

Ключові слова: сервітути, оренда, мисливські угіддя, полювання, мисливська фауна.

Постановка проблеми. В Україні процедура надання в користування сервітутів для ведення мисливства є надзвичайно громіздка, непрозора і не відповідає ринковим принципам. Досі не визначена оплата за користування мисливськими угіддями.

Аналіз останніх наукових досліджень і публікацій. Досліджувана проблема висвітлювалась Процівом О. Р. у статтях «Соціально-економічне значення оренди мисливських угідь в Австро-Угорській імперії на початку XX століття» та «Державне регулювання відшкодувань за завдані мисливськими тваринами збитки у Галичині кінця XIX - початку XX століття», Кушніром Г.А. у наукових працях "Мисливські угіддя та право користування ними: сучасний стан і проблеми", "Юридична відповідальність в механізмі управління мисливським господарством". Законодавчо порушені питання регулюються законом України "Про мисливське господарство та полювання".

В той же час є суттєві проблеми, які потребують подальшого вирішення.

Мета дослідження – теоретичне обґрунтування та розроблення висновків, щодо правового регулювання надання сервітутів для ведення мисливства у національному законодавстві.

Для досягнення поставленої мети потрібно вирішити такі завдання:

Провести порівняльний аналіз надання сервітутів на право ведення мисливського господарства в оренду. Дослідити соціально-економічне значення при наданні сервітутів. Запропонувати конкретні зміни в законодавство, які б врегульовували інтереси бізнесу зайнятого у мисливському господарстві та власників земельних ділянок.

Виклад основного матеріалу. Ведення мисливського господарства та полювання тісно пов'язані із земельними та лісовими масивами, на яких водяться дикі звірі. Специфічність ведення мисливського господарства в тім, що із-за великої рухливості та значної за площею стації мисливська фауна постійно мігрує. Тому для того аби раціонально та ефективно провадити

мисливське господарство потрібно мати право розводити мисливські тварини на досить значній площі. Виходячи з цієї логіки статтею 22 Закону України "Про мисливське господарство та полювання" визначено, що площа, яка надається користувачеві, не має займати більше 3 тисяч гектарів. [1]

Варто згадати, що мисливським законом від 1897 року мінімальна площа, на якій дозволялось ведення мисливського господарства в Галичині становила 115 га [2], що не дозволяло раціонально вести мисливське господарство. Відповідно до цього Закону, який діяв на території Галичини, визначався порядок організації мисливського господарства та відповідно реалізації права полювання. До права полювання відносилось право догляду за мисливськими тваринами, їх пошук, переслідування, добування та привласнення добутої дичини (стаття 1). Право полювання надавалось власникові земельної ділянки, який міг його реалізовувати самостійно або через здачу його в оренду (стаття 3). Але при цьому виставлялись певні вимоги щодо реалізації права полювання, а саме: самостійне право полювання особі, яка мала у приватній власності не менше 115 га землі, які становили цілісну площу. У цьому випадку така особа мала право проводити полювання самостійно, не зважаючи на те, чи вона має статус фізичної або юридичної особи, чи виступає самостійно чи у спілці з кількома особами .

Гміна також мала право самостійно організовувати полювання, але лише на земельній ділянці, яка відносилась до її території.

Дороги, залізниці, річки, струмки, канали та інші перешкоди не вважались розривом контура мисливських угідь у єдиному масиві.

Ведення мисливського господарства дозволялось у вольєрах за умови, що вони добре обгороджені, і є гарантією, що тварини не проникнуть за їх межі. Це давало право не конче дотримуватись мінімальної площі 115га.

Реєстрацію самостійних та гмінних ревірів встановлювала державна повітова влада. Угода на оренду мисливських угідь укладалась терміном на шість років.

Державна повітова влада мала обов’язок, аби не пізніше 6 місяців до закінчення поточного терміну оренди давати оголошення про закінчення терміну угоди про оренду права полювання.

В обов’язки державної повітової влади входив розгляд подання гмін про створення мисливських ревірів. Для отримання права полювання претенденти упродовж чотирьох тижнів могли подавати звернення до повітової влади щодо надання права полювання. Після їх розгляду державна повітова влада виносила рішення.

Державна повітова влада (магістрат) встановлювала ревіри для полювання і проводила аукціон на землях, які входили до гміни. До аукціону на право оренди гмінного полювання допускались фізичні особи, державні організації, товариства мисливців, які діяли відповідно до затверджених владою статутів. Якщо не було охочих орендувати гмінне полювання при проведенні першого аукціону за визначену ціну, то упродовж 30 днів проводився другий аукціон, на якому ціна виставлялася з 25% знижкою. Якщо й тоді не було результату, то повітова влада разом із керівництвом гміни узгоджували, яким чином надавати в оренду право полювання (стаття 18).

Керівництво гміни за час оренди ревіру на протязі чотирьох тижнів після отримання орендної плати скликало власників землі, які входили до мисливського ревіру, і розділяли пропорційно кошти між власниками земельних ділянок, які входили до мисливського ревіру (стаття 21).

Право гмінного полювання могло бути продовжене без аукціону по завершенню терміну оренди на подальші шість років рішенням повітової влади за погодженням з керівництвом гміни, але за умови, що орендар погоджується сплачувати оренду на 10% вищу, ніж вона була до цього часу (стаття 29). [3]

Наступний мисливський закон 1909 р. визначав, що для самостійного ведення мисливського господарства потрібно мати у власності мінімум, який вже складав не 115 га земельної ділянки як у законі 1897 р., а 60 га суцільної

поверхні землі, якщо місцевість складалась з полів, пасовищ та городів. Спільні мисливські господарства, якими володіли кілька землевласників, повинні були мати площу 250 га, хоч у виняткових випадках дозволялось зменшувати її до 75 га. [4] Ця норма хоча й не сприяла ефективному веденню мисливського господарства, але давала можливість сформувати мисливське господарство яке включало багатьох малих землевласників.

За формою організації мисливські господарства (ревіри) поділялись відповідно до мисливського закону на:

- самостійний мисливський ревір, коли власник земельної ділянки виконував вимоги щодо власності мінімальної площі для організації мисливського ревіру;
- спілковий, на землях кількох власників земельних ділянок, які були менші, ніж це потрібно для організації самостійного мисливського ревіру, але в сумі разом складали той мінімум площі мисливського ревіру;
- гмінний мисливський ревір, який складався із земельних ділянок, які належали гміні.

Відповідно до мисливського закону 1909 р. власник земельної ділянки не мав права уникнути входження в мисливський ревір. Всі інші землі, які знаходились на території гміни і не входили у спільний чи гмінний мисливський ревір, входили у збірний мисливський ревір, в якому право полювання можна було здати в оренду або виконувати полювання через уповноваженого мисливця. Продукція полювання або кошти за оренду права полювання розділялись пропорційно між власниками земельних ділянок.

Головним нововведенням мисливського закону 1909 р. було утворення мисливських спілок, які складались з дрібних землевласників на чолі з обраним керівництвом. Така мисливська спілка мала володіти 115 гектарами єдиного земельного масиву. Дане нововведення дало можливість малим землевласникам самостійно впливати на порядок оренди права полювання, вплив на орендаря права полювання при нанесенні власникам земельних

ділянок шкоди заподіяної дикими тваринами, отриманні вищої орендної плати.

Значним поступом, який захищав права селян у законі 1909 р., було те, що організація аукціону про здачу в оренду права полювання у збірному мисливському ревірі мала організовуватись у гміні. Організатором аукціону був керівник гміни, який прихильніше ставився до селян, які його вибирали, ніж староста, який був представником влади.

Були встановлені обмеження в термін полювання від весни до завершення збору урожаю на полях. Без дозволу господаря не дозволялось проводити полювання, а також заборонялося стріляти у звірів на відстані меншій 150 метрів від забудови.

Статтею 18 мисливського закону визначалось, що мисливські ревіри як самостійні, так і спільні встановлювались державною повітовою владою. Начальник гміни діяв відповідно до покладених на нього обов'язків. Якщо мисливський ревір не був зданий в оренду, то відповідно до статті 23 визначалось, що державна повітова влада мала повноваження призначити уповноваженого мисливця для виконання полювання у спільному мисливському ревірі. Цей мисливець мав обов'язок відстрілювати дичину, аби потім її продати, а виручені кошти пропорційно розподілити між власниками земельних ділянок.

Новизна закону 1909 р. порівняно з 1897 р. полягала в тому, що мисливська спілка мала право найняти уповноваженого мисливця, який би здійснював полювання на рахунок мисливської спілки. Право затвердження уповноваженого мисливця належало старості повіту.[5] Дане запровадження дало можливість більш оптимальніше підходили на певній місцевості використовувати власникам земельних ділянок надання своїх сервітутів у користування.

Наступний мисливський закон, що діяв на території Галичини, був прийнятий 3 грудня 1927 р. Відповідно до цього закону визначалось, що полювання – це привласнення дичини або її частин, переслідування,

добування, стріляння в неї, а також інші дії. До полювання не прирівнювались дії, які виконувались в огороджених місцях (вольєрах), фазанаріях (стаття 2), тобто тварини які розводились у неволі не підпадали під визначення полювання і їх дозволялось добувати у будь який час. Догляд за мисливською фауною повинен був здійснюватись виключно власником полювання. Власником полювання вважався не лише власник землі, але й орендар полювання, якому власник землі надав в оренду право полювання відповідно до умов оренди (стаття 4).

Мисливський закон 1927 р. виходив з принципу приналежності полювання до власності на землю. Проте це право можна було продати, (орендувати) іншій особі. Сервітутні права на право полювання власник землі повинен був передавати за винагороду. Якщо власник землі з цим положенням закону не погоджувався, то він мав право оплатити 20-кратну суму річної вартості чистого доходу, отриманого від полювання, і звільнити тим самим свою землю від сервітутних обов’язків – надання землі для полювання. Якщо ж власник був не згоден з таким положенням, то він міг через суд визначити іншу суму (стаття 5).

Хоч закон і визначав, що власник землі вважався також власником полювання, але для цього потрібно було пройти відповідну юридичну процедуру з реєстрації мисливського господарства. Мисливський закон визначав два типи організації мисливських господарств: власні мисливські господарства і спільні мисливські господарства.

Власним мисливським господарством була територія (площею не менше 100 гектарів), яка належала одному власникові. Порівнюючи із попереднім мисливським законом від 1909р. мінімально допустима площа мисливського господарства була зменшена, що негативним чином впливало на ведення мисливського господарства. Господарство треба було зареєструвати у гміні (стаття 6). На цій площі власник мав право самостійно полювати з умовою, що він мав дозвіл на зброю і мисливське посвідчення. Він також мав право здати на цій площі право полювання в оренду або

надавати право полювання за відповідними письмовими дозволами особам, які мали дозвіл на зброю та мисливське посвідчення.

Закон визначав, що власник мисливського господарства мав право реалізувати право відстрілу з розрахунку – один мисливець на 50 га площі мисливського господарства. Право надання письмових дозволів на право полювання мали також і орендарі цих мисливських угідь на цих самих умовах.

Власники земельних ділянок, площа яких не становила 100 га, мали право створювати сільське мисливське господарство, об'єднавшись при цьому з іншими власниками земельних ділянок. Якщо до спілки входили інші сусідські власники землі, а спільна площа спілки перевищувала 100 га, тоді їх можна було відповідно зареєструвати в органах влади.

Мисливський закон визначав, що утворювати та реєструвати мисливські господарства може лише гміна або села, тоді як мешканцям із сусідніх сіл або гмін не дозволялося утворювати мисливські господарства на чужих територіях. Декільком селам не дозволялось утворювати мисливську спілку для ведення мисливського господарства. Така ж вимога застосовувалась і до державних земель і озер. Виняток було зроблено для державних лісів та полів, які становили єдиний комплекс, і були підпорядковані адміністрації лісів. Такі господарства відповідно до статті 6 називались власними державними мисливськими господарствами. Якщо площа державних земель не дозволяла створити власне мисливське господарство, то ці землі можна було долучити до спільних господарств, які знаходились на території гміни.

Для реєстрації мисливського господарства потрібно було подати до гміни відповідні кадастрові карти, які підтверджували площу та власників земельних ділянок. В разі їх відсутності достатнім було рішення начальника гміни. При реєстрації на керівників гмін покладався обов'язок перевірки ситуації на місцях, так як стаття 12 давала можливість старості повіту скасувати рішення керівника гміни.

Зареєстроване власне мисливське господарство утворювалось на невизначений час і існувало, доки бажав його власник.

Складніша процедура була при організації спільних мисливських господарств, бо для цього потрібна була згода власників землі.

При утворенні спільних мисливських господарств потрібно було врегулювати питання у нестандартних ситуаціях:

- якщо не всі власники землі погоджувались створити спільне мисливське господарство;
- якщо доцільність спільного мисливського господарства між власниками земельних ділянок розходилась порівно.

Для оформлення спільного мисливського господарства проводились збори власників земельних ділянок. Якщо мисливське господарство створювалось на території декількох гмін, то ці гміни також залучались до процедури створення мисливського господарства. Якщо мисливське господарство створювалось на території декількох староств, то його реєстрація проводилась у кожного з них.

Спільне мисливське господарство утворювалось на термін не менше шести років, хоч у договорі можна було зазначити, що мисливське господарство залежно від волі власників земельних ділянок може функціонувати і на невизначений термін.

Із запровадженням мисливського закону від 3 грудня 1927 р. ті мисливські господарства (ревіри), які вже були зареєстровані, перереєстрації не підлягали. Не підлягали також перегляду угоди щодо оренди права полювання. Реєстрація державних мисливських господарств, які знаходились на державних землях, проводилась управлінням лісів (стаття 89).

Для організації керівництва мисливським господарством організовувались мисливські спілки з власників землі, з якої складалось мисливське господарство (ревір).

Типовий статут спілки затверджувався розпорядженням Міністра сільського господарства Польщі.

До реєстрації мисливської спілки ставились особливі вимоги. Кожна спілка повинна була мати свою назву та офіс. Метою її створення була ефективна і зважена робота мисливського господарства. Членами спілки могли стати лише власники земельних ділянок, які входили у мисливське господарство.

Керівництво спілки зобов'язувалось хоч би раз на рік проводити збори всіх членів спілки або принаймні третьої частини членів спілки.

Право голосу членів спілки не було однаковим, а залежало від площі земельних ділянок, з яких складалось мисливське господарство. Кожному члену спілки, у власності якого знаходилась земля площею до 2 га, належав один голос. Власник більшої земельної ділянки мав ще один голос за кожні наступні 2 га землі. Проте було обмеження – один член спілки не міг мати більше половини всіх голосів мисливської спілки. Голосування на зборах членів спілки проходило таким чином: члени спілки мали право голосувати особисто або доручати це іншій особі, оформивши відповідне доручення у гміні. Для ухвалення рішення на зборах членів спілки потрібна була присутність на першому її засіданні членів, які представляли половину від загальної чисельності голосів. Проста більшість голосів присутніх членів ухвалювала рішення щодо утримання єгерів та фінансування догляду за дичиною. Але прийняття багатьох інших рішень вимагало згоди всіх членів спілки.

На зборах членів спілки вибирали трьох членів керівництва та двох заступників з їхніми повноваженнями на шість років. До сфери діяльності керівництва належали: управління спільним мисливським господарством, укладення договорів щодо оренди права полювання, ведення бухгалтерії та поділ доходів між членами спілки, організація зборів членів товариства та ведення протоколу зборів. Дохід спілки розподілявся між членами спілки пропорційно до площі їх земельної ділянки.

Проведення полювання у спільному мисливському господарстві відбувалось відповідно до статті 20, в якій визначалось, що мисливська

спілка могла здійснювати полювання лише через надання права полювання в оренду на термін не менший 6 років. Без оренди мисливських угідь ніхто не мав права полювати в такому мисливському господарстві.

Члени спілки не мали права полювати самостійно лише тому, що вони були членами мисливської спілки, а конче повинні були здавати право полювання в оренду. Отже, обов'язковою умовою було надання права полювання в оренду. Спійманий у мисливських угіддях мисливець, який полював без угоди про оренду мисливських угідь, підлягав покаранню. Особа, що полювала у спільному мисливському господарстві, повинна була мати письмовий дозвіл на право оренди полювання. [6]

Між мисливською спілкою та орендарем мисливських угідь укладалась умова про оренду мисливських угідь такого змісту:

- управління мисливської спілки віддає, а громадянин приймає в оренду земельну площу під полювання (вказується власник і площа);
- площа оренди мисливських угідь надається на термін відповідно до мисливського закону від 3.12.1927 р. на __ років до____;
- орендна плата складає в сумі __ злотих і направляється на рахунок управління мисливської спілки (такого села);
- керівництво мисливської спілки спільно з орендатором мисливських угідь зобов'язані завадити браконьєрству та особами, які порушують мисливське законодавство, і захищати права орендаря мисливських угідь.

Існували також інструкції з роз'ясненням укладання договорів. За укладання договору сплачувалось держмито не пізніше ніж на 21 день з часу складання договору. Вартість оплати складала 1,1% від суми угоди про оренду мисливських угідь.

Розглянемо ведення мисливського господарства в сучасних умовах незалежної України. Згідно Закону України «Про мисливське господарство та полювання» мінімально допустимою площею мисливських угідь є 3 тис. га. [1]

Варто зауважити, що надання мисливських угідь в користування є надто забюрократизованою процедурою, яка потребує узгодження двох органів місцевого самоврядування і трьох органів державного управління. Так, мисливські угіддя надаються в користуванням відповідним рішенням обласної ради за поданням місцевого органу спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади в галузі мисливського господарства і полювання, погодженого з місцевим органом спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади у галузі охорони навколишнього природного середовища, а також власниками, або користувачами земельних ділянок. Мисливські угіддя надаються в користування не менш як на 15 років. Статтею 10 цього Закону передбачені повноваження сільських, селищних і міських рад у галузі мисливського господарства та полювання. Відповідно до цих повноважень сільські, селищні і міські ради вирішують питання, що стосуються надання у користування мисливських угідь і виносять відповідне рішення.

Стаття 24 визначає, що користування мисливськими угіддями є платне, а розмір та порядок внесення плати за користування мисливськими угіддями визначається у договорі між користувачем мисливських угідь та власником або користувачем земельних ділянок, на яких знаходяться угіддя. Стаття 22 Закону України "Про мисливське господарство та полювання" визначає, що при наданні мисливських угідь у користування потрібна згода власника, або користувача земельної ділянки, на якій буде вестись мисливське господарство.

Порядок надання мисливських угідь є громіздким і непрозорим. Мисливські угіддя надаються не на конкурентній основі. Не передбачена оплата за користування мисливськими угіддями державі або органам місцевого самоврядування, тобто, громаді. На практиці дуже важко виконати положення про погодження з власником або користувачем земельної ділянки при наданні мисливських угідь в користування. Насамперед із-за великої кількості власників/користувачів земельних ділянок. Закон не дає відповіді

як поступати, коли якась одна із сільських, селищних, міських рад не дасть згоди про надання мисливських угідь в користування. Статтею 23 визначено підстави, за якими припиняється право користування мисливськими угіддями. Статтею 31 надаються гарантії захисту прав користувачів мисливських угідь, де серед іншого зазначено, що в разі дострокового припинення права користування мисливськими угіддями, яке сталося не з ініціативи або вини користувача, йому відшкодовуються витрати на проведені за останні три роки комплексні заходи, спрямовані на охорону і відтворення мисливських тварин, поліпшення середовища перебування тварин.

Законодавчим органом термін про оплату за мисливські угіддя постійно переноситься. Хоч й оплата за користування сервітутом була визначена, починаючи із 1 січня 2010 року, але статтею 25 Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України з питань мисливського господарства, полювання та рибальства, охорони, використання і відтворення тваринного світу» від 21 січня 2010 року оплати перенесений на 1 січня 2015 року.

Отже, зараз за користування мисливськими угіддями нічого не отримує ні територіальна громада, ні власники земельних ділянок, ні держава.

На нашу думку для визначення вартості сервітутів для проведення права полювання найефективніше було б застосувати процедуру організації аукціонів по їх реалізації.

У Російській Федерації в законі «Про полювання і про збереження мисливських ресурсів та про внесення змін в окремі законодавчі акти Російської Федерації» мисливські угіддя поділено на категорії:

- мисливські угіддя, які використовуються юридичними особами;
- загально доступні мисливські угіддя, на яких фізичні особи мають право вільно перебувати і площа яких не повинна бути меншою за 20%.

Отже, 80% відсотків мисливських угідь можна використовувати юридичними особами для їх використання у комерційних цілях, а 20%

надаються у користування місцевим мисливцям, які об'єднуються у мисливські товариства. Стаття 42 Російського закону відзначає, що мисливські угіддя надаються лише на платній основі. Сума орендної плати є диференційована і залежить від мінімально визначено орендної плати і річного податку за використання об'єктів тваринного світу. Орендна плата складає мінімальну плату за оренду плюс оплату податку за кількість добутих мисливських тварин. [7]

У Польщі відповідно до статті 29 мисливські угіддя надаються громадській мисливській організації «Польський союз мисливців». Надання мисливських угідь у користування узгоджується з війтом та керівником відповідної установи, а саме:

1) мисливські лісові округи – директор регіональної дирекції Державного Лісового господарства Державного лісу;

2) мисливські польові округи – староста, який виконує відповідні обов'язки в місцевій адміністрації;

3) мисливські округи, що знаходяться на території більше, ніж одного повіту, - староста повіту, на території якого знаходиться більша частина мисливського округу.

Термін надання в оренду мисливських угідь становить не менше як 10 років. По закінченню цього терміну орендатор, що мав в користуванні округ, набуває права переваги при передачі округу в подальшу оренду.

Між орендатором мисливських угідь і органами влади складається договір.

У договорі оренди мисливського округу вказується:

1) номер і площа мисливського округу,
2) територія лісу і поля, які входять до мисливського округу,
3) категорія мисливського округу,
4) розмір орендної плати і термін розрахунку,
5) обов'язки сторін договору,
6) принципи проведення тимчасового відстрілу,

7) строки і умови розрахунку між сторонами договору в разі його розірвання.

Розмір орендної плати встановлюється в залежності від категорії мисливського округу, способом множення кількості гектарів на грошовий еквівалент, який залежить від вказаних факторів і не може бути вищий від законодавчо визначеної суми. [8]

Висновки

Узагальнюючи наведене вище можна зробити такі висновки

Надання права користування сервітутами для ведення мисливського господарства у Галичині під час її входження до Австро-Угорської монархії та до складу Республіки Польща надавались за оплату та лише на конкурентних принципах, шляхом проведення аукціонів. Аналогічні вимоги на даний час містяться у законодавстві Російської Федерації, Республіці Польща.

Власники земельних ділянок та місцеві громади за надання в оренду сервітутів для ведення мисливського господарства у Галичині під час її входження до Австро-Угорської монархії та до складу Республіки Польщі отримували відповідні кошти, тоді як на даний час сплата даних коштів не встановлена.

Для зняття соціальної напруги яка склалась на даний час між користувачами мисливських угідь та місцевими громадами необхідно, щоб за користування сервітутами для ведення мисливського господарства сплачувались кошти. Для визначення ринкової вартості сервітутів слід запозичити із мисливського законодавства Галичини проведення аукціонів по надання в оренду сервітутів на право ведення мисливського господарства. Проведення аукціонів логічно було б доручити районним радам, або місцевим державним адміністраціям.

Список літератури:

1. Закон України про мисливське господарство та полювання. – Львів: «Сполом»,2005. – 75 с.
2. Sprawa ustawy łowieckiej w Sejmie zeszłorocznym// Łowiec. – 1904. - № 3. – s.27-28.
3. Nowa ustawa łowiecka dla Galicyi i W. Ks. Krakowskiego. – Kraków: Wisła, 1898. – S.17-18.
4. Balko R. Kilka uwag o projekcie nowej ustawy łowieckiej dla Galicyi / R. Balko //Łowiec. – 1908. – № 9. – S.97-99.
5. Balko R. Kilka uwag o projekcie nowej ustawy łowieckiej dla Galicyi / R. Balko //Łowiec. – 1908. – № 9. – S.97-99.
6. Kałuski W. Prawo Lowieckie / W.Kałuski. – Warszawa: Wydawnictwo związku pracowników administracji gminnej Rzeczy Pospolitej,1928. – S.1-81.

7.Закон «Про полювання і про збереження мисливських ресурсів та про внесення змін в окремі законодавчі акти Російської Федерації»

[електронний ресурс]. – Режим доступу http:// piterhunt.ru/library.htm

8.Закон про мисливство від 13 жовтня 1995р. Польський. Ustawa z dnia 13 października 1995 r. Prawo łowieckie

[електронний ресурс]. – Режим доступу http:// isip.sejm.gov.pl

http://www.lvivacademy.com/vidavnitstvo/download/zb_26.doc
Лоїк Г. К., Проців О. Р. Державне регулювання реалізацією сервітутів на оренду мисливських угідь у Галичині: історико-правовий аспект// Ефективність державного управління: Збірник наукових праць Львівського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України / За заг. ред. проф. В. С. Загорського. – Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2011. – Вип. 26. – с.184-195